

Faragó Kata: Szeresd a hazát!

Kölcsey Ferenc hazafias költészete, Zrínyi második éneke c. versének elemzése

„Szeresd a hazát!” – üzen számunkra a költő évszázadok távlatából. De vajon meghalljuk-e az üzenetét egyéni boldogulásunk gondjaitól, a mindennapok küzdelmében? Mit jelent a mai magyaroknak a hazaszeretet?

A hazaszeretet a hazához, annak lakóihoz, nyelvéhez, emlékeihez való ragaszkodás, mely hasonló a szülők iránt érzett szeretethez. A hazaszeretet mindenkinek mást jelent, de legtöbbször erősen él az a gondolat: „A haza minden előtt.” A fiatalok talán nem érzik még a jelentőségét, mennyire fontos hazánk megóvása és tiszteletben tartása. Feladatunk megőrizni nyelvünket, amely hatalmas kincs és páratlanul ékes. A haza nagyjaitól: költőktől, íróktól, a hazáért tevékenykedő dicső magyaroktól tanulnunk kell. Hazánkat

szeretni sokféleképpen lehet, van aki szóval, van aki tettel hazafi. Úgy gondolom, akikben a gondolat felébred, hogy nem szabad elhanyagolni hazánkat, drága szülőföldünket, azaz ember a hazaszeretet ösvényére lépett. Kölcsey Ferenc korában a hazaszeretet a legnagyobb gondolatok egyike volt, amely a reformkor súlyos gondjai miatt ott égett minden magyar szívében. Az adott korban félték, hogy elveszítik hazájukat, a felsőbb rendek véglegesen elfoglalják az általuk szeretett drága magyar földet. Kazinczy a nyelvért folytatott harcot, és kortársai is igyekeztek műveikben megmutatni, milyen érzéseik vannak a hazával kapcsolatosan. Saját koruk emberei is megértették, mit szeretnének kifejezni, és napjainkban is tisztán látjuk jelentőségét, mert a hazaszeretettel kapcsolatos gondolatok nem múlandóak. A reformkorban a felszabadulás, a függetlenség kivívása, a sajtószabadság és a törvény előtti egyenlőség volt a cél.

Magyar vagyok. Büszkeséggel tölt el, ha ezt a mondatot kiejtem, leírom. Büszke vagyok a hazára, amely annyi gyönyörű értékkel van tele, a magyar nyelvre, amelyet értek és használhatok, valamint azokra a hősökre, elmúlt idők hőseire, akik vérüket áldozták Magyarországon fennmaradásáért. A nemzeti összetartozás a határon túl élő magyarsággal való együttműködést, kapcsolattartást is jelenti számomra. Azt tapasztalom, hogy napjainkban az emberek több figyelmet fordítanak erre a nemzeti eszmére.

A hazaszeretetem, a magyarságom összeköt Kölcsey Ferencel. Kölcsey Ferencre példaképként tekinthetünk, hiszen egyik legszebb nemzeti jelképünk, a Himnusz szülőatyja remekül példázza, miként kell tisztelni hazáját és Istenét egy igaz magyar embernek. A hazát, mely szenvedő, mely védtelen küzd egyedül, azt a szent földet, amelyet ősatyáink őriztek meg nekünk. Kölcsey méltóképp teszi tiszteletét a hon előtt hazafias verseiben. Napjainkban sajnos az emberek elfeledkeznek igazi értékeikről, nem látják, milyen csodálatos, hogy itt élhetünk e gyönyörű földön. Kölcsey hazafias verseinek célja a nemzeti múlt megőrzése és a szabadság

elérése volt. A költő 1838-ban, az 1832-36-os országgyűlés kudarca után, élete utolsó évében írta Zrínyi második éneke című versét, amely a legpesszimistább műve.

A reformkor évei 1825-48-ig tehetőek, kezdetét a pozsonyi országgyűlés jelentette. Ebben a korszakban megalapítják a Magyar Tudományos Akadémiát, hivatalos nyelvvé teszik a magyar nyelvet, megreformálják a nemességet. Széchenyinek sok műve született ebben az időszakban, több intézményt létrehozott, a Gőzhajózási Társaság, Kaszinó, Lánchíd, folyószabályozás, vasút építése a nevéhez kötődik. Liszt Ferenc Magyar rapszódiaikat alkotott, Erkel Ferenc operái országszerte ismertek voltak. Szellemi fejlődés indul, az ország gyarapszik, kezd felzárkózni a fejlettebb nemzetekhez. Az irodalmi élet megújul Kölcsey, Vörösmarty, Petőfi, Arany versei által. Művészetekben ez a romantika kora: Székely Bertalan, Barabás Miklós, Madarász Viktor festők Európában elismert festményeket készítenek.

Kölcsey hazafias művei közül egyik legközismertebb a Himnusz, a honszeretet egyik jelképe. A Huszt című epigrammában a dicső múlttal veti össze a jelenkort. Cselekvésre biztatja Kölcsey a kor embereit. Zrínyi dala a hősi múlt és a sivár jelen szembeállítása. Számomra a költő egyik legnagyobb verse a Zrínyi második éneke című vers, aminek elemzésével megismertem a reformkori gondolkodó hazafias felszólítását: legyünk méltóak a magyar névre.

Miért pont Zrínyit választotta főszereplőjének a költő? Választása nem véletlen, a magyar költők visszanyúlnak a régi dicső magyar korszakokhoz. Hasonló elgondolás alapján választotta Berzsenyi is A magyarokhoz című versének szereplőit. A nemzet felemelkedéséért, a jövőjéért küzdött a maga korában. Kölcsey hazafias ódákat az 1820-as évektől kezdve írt, de reménytelensége ebben a műben nyilvánul meg leginkább. Ez sem véletlen, hiszen ebben az időben volt a legnagyobb az osztrák elnyomás. Egy lírai dialógus zajlik a versben, a Himnuszról eltérően nem Istenről kér segítséget, hanem Zrínyi és a Sors vagy a Végzet között folyik párbeszéd, melyben a múlt és a jelen összehasonlításával mutatja be a magyarság helyzetét. Elgondolkodtató, hogy a megszólított fél valóban a Végzet-e, akinek döntései megmásíthatatlanok, vagy még mindig ott rejtőzik a reménytelen remény az első versszak sorai között, hiszen fohással kezdődik és azzal is ér véget, ez arra utal, hogy a Sors talán mégsem olyan kegyetlen.

*„Te lásd meg, ó sors, szenvedő hazámat,
Vérkönyvel ázva nyög feléd!” – kiált fel a költő.*

Az első fohász a megszemélyesített hazával a Himnusz kérő hangjára emlékeztet, gyászos hangulatával tükrözi számunkra, hogy súlyos problémák vannak országunkban. Nem szabad megfeledkeznünk az akkori történelmi háttérrel sem, az 1830-as években zavargások törnek ki Európa szerte, amelyek ösztönzik a magyarságot a Habsburg Birodalomból való kiválásra, ezek azonban Isten segítségével nélkül elképzelhetetlen vágyak, gondjaikra nehéz megoldást találni. Ezt a rettegéssel teli időszakot jeleníti meg Kölcsey:

„Mert kánya, kígyó, féreg egyre támad”

A költő ezzel a halmozott metaforával mutatja be, milyen sok támadás veszélyezteti hazánkat. A kánya a fölülről hirtelen támadó ellenség, a kígyó a földön kúszó bestia, míg a legveszedelmesebb a féreg, mely belülről örli fel az egészet. Mindannyian a fennmaradásért esdeklő haza ellen irányulnak. Az ellenségek korccsá vált gyermekei emésztik fel az országot. Azonban a legnagyobb problémát a belső viszályok jelentik, mert egy megosztott nézeteket valló országban az együttműködés elképzelhetetlen még azonos cél érdekében is. Véleményem szerint a legszörnyűbb, mikor egy nemzet gyermekei fordulnak egymás ellen, és honfitársukat pusztítják el, ezt láthatjuk a versben is, amikor saját gyermekei marják kebelét az anyával azonosított hazának, aki segítség nélkül marad egyedül. 1810-ben Berzsenyi Dániel A magyarokhoz című ódájában már figyelmeztet erre a veszélyre:

*„Most lassu méreg, lassu halál emészt.
Nézd: a kevély tölgy, melyet az éjszaki
Szélvész le nem dönt, benne termő
Férgek erős gyökerit megőrlik,*

*S egy gyenge széltől földre teríttetik!
Így minden ország támasza, talpköve
A tiszta erkölcs, mely ha megvész:
Róma ledűl, s rabigába görbed.”*

Örökérvényű igazságot üzennek a mai magyaroknak is a reformkor költői. Példaértékű gondolataikat meg kell értenünk, figyelmeztetésüket komolyan kell vennünk.

„Áldást adék, sok magzatot honodnak,” a Sors válasza, amely emlékezteti Zrínyit, hogy a Himnuszban kért áldást megadta a Sors. Kíméletlen, vádló hangnemével a Sors szemrehányást tesz Zrínyinek:

*„S másokra vársz, hogy érte vívni fognak?
Önnépe nem lesz védőfala?”*

Az a nemzet, mely önmagáért nem képes harcolni, miért vár könyörületre, miért nem használta ki Istentől kapott talán utolsó lehetőségét, hogy küzdjön a megmaradásért?

*„S ti védőfalat körülé nem vonátok;
Ő gyáva fajt szült, s érte sírba jut.”*

Itt jelenik meg a versben a nemzethalál, amely elől nincs menekvés, a Sors átkai beteljesednek, amiért nem figyeltek hazájuk segélykiáltásaira. A nemzethalál a legszörnyűbb gondolat minden hazaszerető embernek. A Sors mégis ezt a jövőképet vetíti a magyarok elé, hiszen a megdöbbenés szükséges a nemzeti összefogáshoz. Az 1830-as Zrínyi dalában is ez jelenik meg zárógondolatként:

*„A dicső nép, mely tanúlt izzadni,
S izzadás közt hősi bért aratni,
Névben él csak, többé nincs jelen.”*

Az 1831-es Husztban még bizakodik a költő: „*Hass, alkoss, gyarapíts, s a haza fényre derül!*” 1838-ra feladja a reményt, eltemeti a hazát. Nemcsak Kölcsey, Vörösmarty a Szózatban (1836) szintén ezt a jövőképet ábrázolja:

„*S a sírt, hol nemzet sülyed el,
Népek veszik körül,
S az emberek millióinak
Szemében gyászköny ül.*”

1846-ban Az emberek című versében pedig a Szózat költője is eljut a pesszimizmushoz: „*Nincs remény!*”

Zrínyi válaszul a Sorsnak a Himnusz utolsó versszakát idéző fohászt mond, amelyet egy vád követ: „*Te rendelél áldást neki*”, melyben úgy érezzük, a Sors lehet a pusztulás okozója, saját hibáján kívül váltak maguk ellenségeivé a hon gyermekei. Zrínyi azt azonban elismeri, a gyáva, bűnös nemzedék nem érdemel könyörületet:

„*Taposd el a fajt, rút szennyét nememnek:
S míg hamvokon majd átok ül.*”

A hű anyára a hazával azonosított érző életadóra, azonban itt mégis kegyelmet kér Zrínyi:

„*Ah tartsd meg őt, a hűv anyát, teremnek
Tán jobb fiak, s védvén állják körül.*”

Bízva abban, talán a felnövekvő „*jobb fiak*” áldozatkészek lesznek, de ebben nem tud hinni teljesen Kölcsey, végső elkeseredésében kéri a Sorsot az anya – a haza megkímélésére. A Sors teljes reménytelenséget és sötét jövőt sugall:

„*Törvényem él.*” A bűnért bűnhődni kell, a haza pusztulását nem lehet megakadályozni:

„*Hazád őrcsillagzatja
Szülötti bűnein leszáll;*”

Ezekkel a sorokkal utal a költő arra a néphiten alapuló hiedelemre, mely szerint minden embernek van egy őrzőcsillaga, amely ha lehull, az adott ember élete véget ér. Az ítélet kemény, a hazának meg kell halnia:

„*És más hon áll a négy folyam partjára,
Más szózat és más keblű nép.*”

A magyar földet jelképező négy folyó (Duna, Tisza, Dráva, Száva) partjára egy másik nép teszi majd be a lábát. Láthatjuk, ahogy a nemzethalál bekövetkezik. Az olvasó számára szomorú érzelmi tartalma van a „*bájkör*”-nek, mely majd akkor tündököl, az öröm és a boldogság is csak akkor adatik meg újra ennek a földnek, ha a magyarság már teljesen eltűnt róla.

A költő és a Sors párbeszéde őszinte és könyörtelen. Talán ez a meglepő őszinteség teszi a verset hitelessé, amitől félelmetes jövőkép tárul elénk. Kölcsey figyelmeztető jóslata nem valósult meg: a magyarság a vers keletkezése óta eltelt 170 évben sok szörnyűséget átélt, túlélte. Talán szerepe van ebben a reformkor költőinek, hisz olyan példaként állnak a magyarság előtt, ami örökérvényű, halhatatlan. Az 1838-ban írt mű üzenetén, azon, ha bekövetkezett volna a Sors kíméletlen ítélete, napjainkban is érdemes elgondolkozni, ha nem lenne ma Magyarország, hol lenne a magyarok Hazája, létezne-e Haza.

A versből megtanultam a hazaszeretetet. Megismertem a reformkor nagy költőjének figyelmeztetését, azt, hogy „*Nyelvében él a nemzet*”, mely közös kincsünk. A vers arra oktat, hogy a hazától ne csak javakat várjunk, hanem hogy cselekedjünk is, szóban és tettben egyaránt, tegyünk meg érte mindent. Megmutatja, hogy nem mindenki hazaszerető, aki a haza gyermeke. Aktualitásából sohasem veszít a hazaszeretet, különösen rohanó világunkban, amikor az ország nem egységes, akkor különösen szükségünk van ilyen művekre, amelyek ébren tartják a nemzeti érzéseket, érzelmeket az emberekben. A Himnusz költőjének szavai adtak útmutatást elődeink életéhez, de üzenete hozzánk is szól:

*„Négy szócskát üzenek, vésd jól kebeledbe,
s fiadnak hagyd örökül ha kihúnysz:
A haza minden előtt.”*

Kölcsey Ferenc:
Zrínyi második éneke

Te lásd meg, ó sors, szenvedő hazámat,
Vérkönnnyel ázva nyög feléd!
Mert kánya, kígyó, féreg egyre támad,
És marja, rágja kebelét.
A méreg ég, és ömlik mély sebére,
S ő védtelen küzd egyedül,
Hatalmas, ó légy gyámja, légy vezére,
Vagy itt az óra, s vég veszélybe dűl!

Áldást adék, sok magzatot honodnak,
Mellén kiket táplál vala;
S másokra vársz, hogy érte vívni fognak?
Ön népe nem lesz védőfala?
Szív, lélek el van vesztegetve rátok;
Szent harczra nyitva várt az út,
S ti védőfalat körül nem vonátok;
Ő gyáva fajt szült, s érte sírba jut.

De szánjad, ó sors, szenvedő hazámat!
Te rendelél áldást neki:
S a vad csoport, mely rá dühödve támad,
Kiket nevelt, öngyermeki.
Taposd el a fajt, rút szennyét nememnek:
S míg hamvokon majd átok ül,
Ah tartsd meg őt, a hűv anyát, teremnek
Tán jobb fiak, s védvén állják körül.

Törvényem él. Hazád őrcsillagzatja
Szülőtti bűnein leszáll;
Szelíd sugárit többé nem nyugtatja
Az ősz apák sírhalminál.
És más hon áll a négy folyam partjára,
Más szózat és más keblű nép;
S szebb arcot ölt e föld kies határa,
Hogy kedvre gyúl, ki bájkörébe lép.